

7. Leśnictwo

7.1. Charakterystyka przyrodnicza RDLP w Łodzi

Na terenach leśnych województwa występuje około 1100 gatunków flory naczyniowej, 134 gatunków mszaków, 166 gatunków porostów i około 1000 gatunków grzybów. W większości są to rośliny pospolite w całej Polsce. Na uwagę zasługuje jednak dość liczna grupa roślin, których granice zasięgów znajdują się właśnie na tym terenie. Spotykają się tu przedstawiciele flory górskiej, na odosobnionych placówkach niżowych, z florą borealną, subatlantycką oraz subkontynentalną (sarmacką). Pokazną grupę stanowią rośliny synantropijne, związane z człowiekiem i jego działalnością gospodarczą. Grupa ta wykazuje tendencje wzrostu co do liczby gatunków i zajmowanego arealu. Znalazło tu ostoję 51 gatunków roślin objętych prawną ochroną, 20 gatunków zaewidencjonowano w Polskiej Czerwonej Księdze a 138 gatunków na tym terenie uznaje się za zagrożone wyginięciem [Jakubowska-Gabara.J., Kucharski L.1999]

Fauna Makroregionu Polski Środkowej nie różni się w sposób zasadniczy od fauny Polski niżowej. Jest jedynie nieco uboższa w porównaniu z obszarami sąsiednimi z powodu małej ilości zbiorników wodnych i rozdrobnionej powierzchni leśnej. Zaewidencjonowano tu 989 gatunków; w tym 779 bezkręgowców i 210 kręgowców. Fauna ssaków liczy 40 gatunków. O większości występujących tu gatunków ssaków brak jest danych o ich rozmieszczeniu i liczebności. Najslabiej poznaną grupą są nietoperze. Najlepiej rozpoznane są ssaki łowne, o których informacje ilościowe zawarte są w corocznie sporządzanych planach hodowlanych kół łowieckich [Jakubowska-Gabara J., Markowski J. 2002].

Na ratowanie rzadkich i chronionych gatunków oraz siedlisk przyrodniczych, niewątpliwym wpływ m.in. przez świadome planowanie zabiegów hodowlanych i gospodarczych mają pracownicy Lasów Państwowych. Niezbędnym jest zatem aby dysponowali pełnymi danymi dotyczącymi obszarów o wybitnych walorach przyrodniczych, które znajdują się na gruntach będących w zarządzie PGL LP.

Ustawa o lasach nakłada na Lasy Państwowe obowiązek „sporządzania okresowych, wielkoobszarowych inwentaryzacji stanu lasów i zasobów leśnych oraz prowadzenia banku danych o zasobach leśnych i stanie lasów”.

Pierwszą inwentaryzację przyrodniczą przeprowadzono w LP w latach 90. ubiegłego stulecia. Przedmiotem inwentaryzacji była fauna i flora. Poddano waloryzacji przyrodniczej szczególnie cenne drzewostany, bagna, torfowiska oraz twory przyrody ożywionej i nieożywionej. Wyniki były podstawą sporządzania programów ochrony przyrody dla nadleśnictw.

W latach 2006-2007 w Lasach Państwowych mając na względzie kryteria unijnego programu Natura 2000, przeprowadzono powszechną inwentaryzację przyrodniczą. Na terenie lasów RDLP w Łodzi zinwentaryzowano zgodnie z dyrektywą siedliskową 35 siedlisk przyrodniczych, 20 gatunków zwierząt i 4 gatunki roślin. Zgodnie z dyrektywą ptasią dotyczącą gatunków ptaków i ich siedlisk wykazane zostały bocian czarny, bielik, żuraw i cietrzew.

Obecnie trwają weryfikujące i uzupełniające prace inwentaryzacyjne. Wyniki inwentaryzacji są własnością Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych i tworzą bazę informacji w skali kraju dotyczącą: populacji gatunków wskaźnikowych, map stanowisk tych gatunków i obszarów funkcjonalnych kraju, wyodrębnionych w zależności od ich zagęszczenia i innych wybranych cech.

Wyniki dały podstawę do sformułowania propozycji uzupełniających do tworzonej w Polsce sieci Natura 2000.

W 2008 roku Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Łodzi wraz z nadleśnictwami będzie uczestniczyć w pracach Wojewódzkich Zespołów Specjalistycznych, utworzonych na poziomie województw w celu usprawnienia dalszego procesu tworzenia sieci Natura 2000. Prace mają ukończyć się we wrześniu 2008 r.

7.2. Gospodarowanie zasobami leśnymi

Podstawowe zadania z hodowli lasów to:

- **Odnowienia i zalesienia**

Odnowienie lasu jest wprowadzeniem nowego pokolenia lasu sztucznie lub naturalnie (samosiew) na miejsce dotychczasowych drzewostanów usuniętych w toku użytkowania lub zniszczonych np. na skutek klęsk żywiołowych. Zalesienie to objęcie uprawą leśną (posadzenie sadzonek drzew leśnych) gruntów dotychczas użytkowanych rolniczo lub nie użytkowanych a przeznaczonych w planach zagospodarowania przestrzennego gmin do zalesienia.

Średnioroczne zadania z hodowli lasu (za ostatnie 5 lat) na terenie RDLP Łódź

Odnowienia i zalesienia - ogółem **2 353** ha; w tym:

1. Zalesienia - **163** ha;
2. Odnowienia na powierzchniach otwartych – **1 040** ha;
3. Odnowienia pod osłoną drzewostanów – **1 071** ha;
4. Odnowienia naturalne - **105** ha;
5. Przebudowa drzewostanów będących pod wpływem emisji przemysłowych - **1 089** ha.

- **Pielęgnowanie lasu**

Pielęgnowanie lasu obejmuje całość czynności gospodarczych (w tym cięć pielęgnacyjnych) związanych z pielęgnowaniem ekosystemów leśnych. Ma ono na celu utrzymanie zwarcia, tworzenie dolnych warstw drzewostanu (podszyty II piętro), wzbogacanie składu gatunkowego.

Średnioroczne zadania z hodowli lasu (za ostatnie 5 lat) na terenie RDLP Łódź

Pielęgnowanie lasu – ogółem 16 869 ha; w tym:

1. Wprowadzanie podszytów – **401** ha;
2. Pielęgnacja upraw – **6 724** ha;
3. Czyszczenia wczesne – **2 548** ha;
4. Czyszczenia późne – **2 264** ha;
5. Trzebież wczesna – **5 033** ha.

• **Produkcja szkółkarska**

Szkółki leśne to wydzielone powierzchnie (139 ha) służące do produkcji materiału sadzeniowego. Średniorocznie (z ostatnich 5 lat) hoduje się ca 50 mln sztuk sadzonek głównie: sosny, świerka, jodły, modrzewia, dęba, buka, brzozy, olszy, wiązu, klonu, lipy, graba, jesionu. Produkowane są również sadzonki tzw. gatunków biocenotycznych kasztanowca, jabłoni, gruszy, czereśni ptasiej, jarzębiny, bzu, trzmieliny, czeremch, kruszyny, głogu, derenia, karagany i róży w ilości ca 2,0 mln sztuk. Z całości tej produkcji ok. 7 - 10 mln sztuk sadzonek produkowane jest na potrzeby prywatnych odbiorców.

• **Pozyskanie drewna**

Roczne pozyskanie drewna to ca 60% przyrostu bieżącej masy drzewnej tj. średnio za ostatnie 5 lat 935 tys. m³.

7.3. Doskonalenie gatunkowej i funkcjonalnej struktury lasu

Aktualny stan wiedzy przyrodniczej pozwala jednoznacznie stwierdzić, iż lasy, jako najbardziej naturalne, długowieczne i wielkoprzestrzenne zespoły przyrodnicze wywierają zasadniczy wpływ na zachowanie równowagi w przyrodzie. Stan tej równowagi jest uzależniony od stopnia naturalności lasów i ich potencjału przyrodniczego. Walory te decydują o możliwościach adaptacji lasów do zmieniających się warunków życia.

Stopniowy wzrost gospodarczy i zwiększanie się liczby ludności wzmagają presję na lasy i jednocześnie rodzą coraz większe oczekiwania społeczne wobec lasów i leśnictwa. Rośnie więc zapotrzebowanie na środowiskotwórcze, produkcyjne, ochronne i socjalne funkcje lasów.

Osiągnięcie postawionych celów wymaga od hodowli lasu doskonalenia gatunkowej i funkcjonalnej struktury drzewostanów. Poprawa tej struktury na terenie RDLP Łódź ma charakter ciągły i polega na konsekwentnej przebudowie drzewostanów w różnym stopniu zniekształconych i niedostosowanych do siedliska. W założeniach opracowanych programów przebudowy drzewostanów (w planach urządzania gospodarstwa leśnego) uwzględnione zostały nie tylko cechy drzewostanów (jakość, zasobność) oraz zgodność ich składu gatunkowego z możliwościami siedliska, ale również funkcje, jakie będą pełniły w następnych

dziesięcioleciach. Realizując zasadę zrównoważonego rozwoju leśnictwa, coraz większą rolę przypisuje się funkcjom ochronnym i infrastrukturalnym, nie umniejszając przy tym funkcji gospodarczych.

Jednym z podstawowych warunków umożliwiających lasom ich wielofunkcyjny charakter jest właściwy skład gatunkowy. Z przeprowadzonej analizy zgodność celu hodowlanego z typami siedliskowymi lasu na terenie RDLP Łódź wynika, że udział poszczególnych gatunków drzew nie jest optymalny. Grupą gatunków, których udział w lasach RDLP jest zbyt wysoki stanowią sosna i brzoza, natomiast niewystarczającą powierzchnię zajmują dęby, buk i jodła. Informacja ta uwzględniana jest w długookresowym planowaniu hodowlanym, a efektem prowadzonych prac jest wzrastający udział gatunków liściastych w lasach RDLP.

W celu doprowadzenia do zgodności udziału gatunków drzew z siedliskiem prowadzona jest ciągła przebudowa drzewostanów; w tym przebudowa częściowa i całkowita. Zakres przebudowy drzewostanów w kolejnych 5 latach pokazano w tabeli:

Rok	Przebudowa drzewostanów w hektarach		
	całkowita	częściowa	Razem
2003	555	589	1144
2004	568	852	1420
2005	337	679	1056
2006	417	519	937
2007	474	446	923
R-m:	2 394	3 085	5 480

Przewiduje się, że już w najbliższych latach udział przebudowy częściowej znacznie wzrośnie z uwagi na zmiany w typach siedliskowych lasu w kierunku siedlisk żyzniejszych. Przy tworzeniu dolnych warstw drzewostanu wykorzystywane są odnowienia naturalne, przykładowo: w 2003 r. - 98 ha, w 2004 r. - 147 ha, w 2005 r. - 126 ha, w 2006 r. - 104 ha, w 2007 r. - 53 ha.

Znaczącą rolę w doskonaleniu gatunkowej i funkcjonalnej struktury lasów RDLP Łódź odgrywają wprowadzane do drzewostanów sosnowych podszyty (w 2003 r. - 245 ha, w 2004 r. - 788 ha, w 2005 r. - 520 ha, w 2006 r. - 315 ha, w 2007 r. - 137 ha). Łącznie w ostatnim pięcioleciu 2 005 ha.

Konsekwentnie realizowane działania dla zwiększenia różnorodności biologicznej drzewostanów (urozmaicenie składu gatunkowego) na terenie RDLP Łódź wpłyną na poprawę ekologicznych funkcji lasu (większa stabilizacja obiegu wody, zabezpieczenie przed erozją, stabilizacja składu atmosfery, kształtowanie warunków dla życia i zdrowia) oraz gospodarczych (wyraźne podwyższenie produktywności).

7.4. Działania na rzecz zwiększenia lesistości województwa

Program krajowy zakłada wzrost lesistości do 30% w 2020 r. i około 33% w perspektywie 2050 roku.

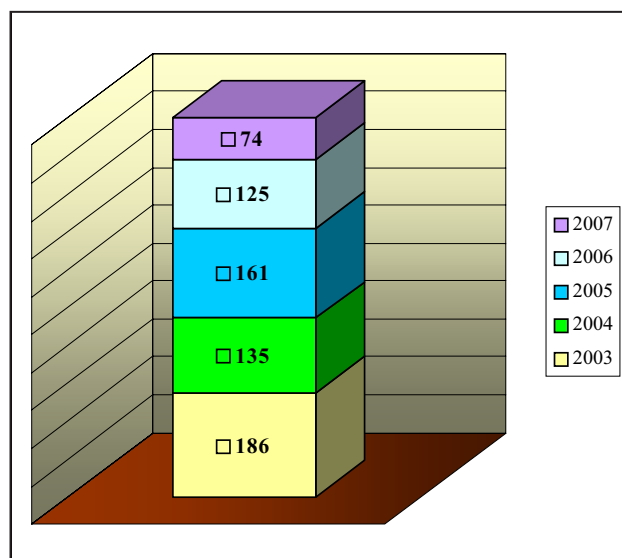
Planuje się, że do roku 2015 lesistość województwa ma wzrosnąć do poziomu około 24%. Największy wskaźnik lesistości posiadałyby powiaty: tomaszowski, radomszczański, opoczyński i bełchatowski - około 35%, zaś najmniejszy powiaty: kutnowski i łęczycki po ok. 5% [polityka Ekologiczna Województwa Łódzkiego 2001].

Lasy Państwowe (LP) podejmują działania na rzecz zwiększenia lesistości poprzez zalesianie gruntów marginalnych będących w zasobach LP, bądź przejętych na rzecz Skarbu Państwa.

Regionalne Dyrekcje Lasów Państwowych wspomagają działania na rzecz wzrostu lesistości poprzez dofinansowanie ze środków Funduszu Leśnego zakupu sadzonek dla indywidualnych właścicieli gruntów.

Nadleśnictwa umożliwiają ponadto nabycie kwalifikowanego materiału sadzeniowego. Na podstawie ilości sprzedanych sadzonek prywatnym właścicielom można wnioskować, że dodatkowo zalesia się około 300 ha gruntów rocznie na koszt właściciela.

Zalesianie gruntów nie użytkowanych rolniczo wspierane jest również przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.



Rys. III.7-1. Zalesianie gruntów własnych LP

7.5. Ochrona lasu przed zagrożeniami powodowanymi przez czynniki abiotyczne, biotyczne

Największym zagrożeniem dla lasów województwa łódzkiego w 2007 roku były anomalie pogodowe, zaliczające się do grupy czynników abiotycznych (czynniki przyrody nieożywionej).

Huraganowe wiatry i trąby powietrzne spowodowały szkody w rozmiarze nigdy nie notowanym dotąd w historii lasów województwa.

W styczniu 2007 roku praktycznie wszystkie nadleśnictwa RDLP Łódź doznały skutków huraganu Cyryl, zaś w dniu 20 lipca towarzyszący burzy wiatr o charakterze zbliżonym do tornada, w ciągu kilkunastu minut zniszczył kilka tysięcy hektarów drzewostanów w Nadleśnictwie Przedbórz oraz kilkadziesiąt hektarów w Nadleśnictwie Piotrków.

W wyniku prac porządkowych w roku 2007 na terenie lasów państwowych województwa łódzkiego pozyskano ok. 482 tys. m³ złomów, wywrotów i posuszu.

Następną grupą czynników wywierających dużą presję na stan zdrowotny i sanitarny lasów województwa łódzkiego były czynniki o charakterze biotycznym (przyrody ożywionej z wyłączeniem człowieka).

Największe zagrożenie spowodowały: szkodniki owadzie, zwierzęta łowne i choroby grzybowe. Dominująca jednak była rola szkodników owadzych, zwłaszcza z rodziny chrabąszczowatych, które w roku 2007 miały masowy pojaw (cykliczna rójka tj. masowy pojaw odbywa się u tych owadów co 4-5 lat).

Nastąpiło zagrożenie trwałości lasów na powierzchni kilkudziesięciu tysięcy hektarów i zaszła potrzeba wykonania zabiegów ratowniczych metodą lotniczą na powierzchni ponad 11 tys. ha, co nie ma w odniesieniu do tych szkodników precedensu w skali całej Polski zarówno pod względem powierzchni, poniesionych kosztów, a także skali działań logistycznych. Mimo podejmowanych wielomiesięcznych starań nie udało się uzyskać na ten cel zewnętrznych środków finansowych i całość kosztów, w tym poniesionych na rzecz lasów niepaństwowych (powierzchnia zabiegu 251 ha), została pokryta ze środków Funduszu Leśnego.

Zgodnie z przyjętym w grudniu 2006 r. „Kompleksowym programem postępowania hodowlano-ochronnego dla RDLP w Łodzi na obszarach zagrożenia trwałości lasu przez chrabąszczowate na lata 2007-2011” przeprowadzona w 2007 roku akcja ratownicza stanowiła jedno z największych działań integrowanej metody ochrony drzewostanów przed chrabąszczami.

Należy dodać, że larwy chrabąszczy, które niszczą korzenie drzewek a nawet dorosłych drzew, w od-

różnieniu od większości obszaru kraju, w naszym regionie występują powszechnie, zarówno na gruntach zalesionych, wyłączonych z produkcji rolnej, jak i na glebach typowo leśnych i stanowią jedno z większych zagrożeń lasu na terenie województwa łódzkiego.

Najszerzej oddziałyującymi czynnikami antropogenicznymi (natury ludzkiej), rzutującymi negatywnie na zdrowotność i estetykę ekosystemów leśnych są zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego, a także gleb i wód, pożary lasu i zaśmiecanie obszarów leśnych.

Požary lasu w roku 2007 objęły w naszym województwie powierzchnię ok. 19 ha, z czego ok. 10 ha było z przyczyn podpaleń.

Elementem rażąco obniżającym estetykę lasów łódzkich jest ich powszechne zaśmiecanie, zwłaszcza wzdłuż szlaków komunikacyjnych oraz w okresie zbiorów płodów runa leśnego. W roku 2007 z terenów leśnych RDLP w Łodzi uprzątnięto ok. 3360 m³ śmieci. Akcja ta kosztowała Lasy Państwowe 399,8 tys. zł.

Opracowali : pracownicy RDLP w Łodzi